

G — R GREAT
I REAL
A ART

Анна Липківська

АННА ЛИПКІВСЬКА: “МИ ЗШИВАЄМО УКРАЇНУ”

Заснований 2018 року Національною спілкою театральних діячів України Всеукраїнський театральний Фестиваль-Премія “ГРА” (“GRA – Great Real Art”) за два роки своєї діяльності (проводиться на конкурсній основі один раз на рік, за результатами Фестивалю присуджується Премія), без сумніву, у театральному середовищі став подією № 1, зосередивши довкола себе зацікавлення як теоретиків, так і практиків сцени. “Головна мета Фестивалю-Премії – об’єднати всі театри країни і презентувати їхні найкращі здобутки в Україні та міжнародній спільноті, популяризувати національне театральне мистецтво в усіх його жанрах, стилях і формах, визначити провідні тенденції та стимулювати розвиток українського театального конкурентного середовища”¹. Про вищезазначене середовище, виклики і вимоги часу – в ексклюзивній розмові нашого кореспондента з головою Експертної Ради “ГРИ”, знаним українським театрознавцем, кандидатом мистецтвознавства Анною Костівною Липківською.

Світлана Шашко: Фестиваль-Премія “ГРА”, як на мене, актуалізував питання завдань і ролі сучасного українського театрознавства та театру. Які нові виклики ставить перед першими і другими час?

Анна Липківська: Ще Гамлет казав про театр: в усі віки його завданням було тримати дзеркало перед глядачем. А завданням театрознавців є тримати дзеркало перед театром. Мені дуже подобається визначення моєї колеги Ельвіри Загурської: ми здійснюємо театральний аудит, творчий аудит. Декілька років тому, зважаючи на стан паперової преси (яка, очевидно, доживає свій час) і на загальну ситуацію із засобами масової інформації, ми казали про те, що маємо вмираючу професію, яка є нашим хобі. Бо ми або викладаємо, або працюємо в наукових установах, займаючись театральною критикою задля власного задоволення у вільний від роботи час. Але якраз упродовж останніх двох років відбулось у державі те, що дозволило нам стверджувати: нарешті театрознавці можуть хоча б періодично заробляти на життя своїм фахом.

Я маю на увазі створення Українського культурного фонду, який замовляє експертизу проєктів, де наші колеги доволі плідно працюють в секції перформативного і сценічного мистецтва, а також наш Всеукраїнський театральний Фестиваль-Премію “ГРА”. Окрім інших своїх завдань, він ще й виконує завдання миттєвого бліц-портретування, створення одномо-

¹ “ГРА” почалась. Режим доступу: <https://nstd.com.ua/publication/zapustili-gru-gra-great-real-art/>

ментного зрізу того, що є в нашому поточному театральному мистецтві. Це відбувається шляхом створення експертних висновків, що їх експерти пишуть з лонг-листа, на вистави, котрі вони бачили “наживо”. Минулого року було двадцять сім, цього року – тридцять вистав з різних куточків України, тож вони отримують фаховий опис, причому виконаний декількома експертами (а це сім, вісім, дев’ять фахівців). Це дуже серйозна добірка критичних відгуків. Можу сказати, що наразі на фінішній прямій випуск Альманаху обсягом понад 300 сторінок із 180-ма експертними текстами щодо вистав Першого Фестивалю-Премії “ГРА” 2018 року. В середньому кожний з експертів переглянув по 18-19 вистав “наживо” і відповідно описав їх. Зараз, на другому фестивалі, експерти роблять те саме. Через інтернет-джерела чи на папері, але кожний театр отримує пакет рецензій на свою виставу, якщо вона ввійшла у лонг-лист. Так продовжується оперативне портретування того найкращого, що існує в нашому театрі сьогодні.

С. Ш.: Не всі театрознавці стають членами експертних рад. Якщо ж говорити глобально, то в чому перспективи майбутнього українського театрознавства?

А. Л.: Перспектива є оперативна і є стала, стабільна. Завжди є перспектива, котра пов’язана з історією, описом, формуванням картини театального життя. Адже сьогоднішня вистава завтра стає історією. Театрознавство завжди має бути якраз на межі перетво-

рення сьогодні в історію. Це його “хронічне” завдання. А оперативне завдання театрознавства зараз переходить від опису в режим експертування, оцінки, окреслення перспектив, створення контексту тощо.

С. Ш.: Як виникла ідея “ГРИ”, кому вона належить?

А. Л.: Це дуже давня історія... Торік виповнилося 25 років від часу виникнення ідеї премії “Київська Пектораль”. Первісно, 1992-го, йшлося про те, що це пілотний проект, який апробувався на рівні Києва, а далі вона мала стати загальнонаціональною театральною премією.

На перше вручення “Пекторалі” до Києва 1993 року приїхав світлої пам’яті Олег Єфремов, він очолював тоді таке, по суті, мертвонароджене утворення, як Конфедерація театральних спілок країн СНД. Йому все дуже сподобалось. Власне, ідея ця потім була реалізована на рівні СТД Росії. Тож “Золота маска” постала у РФ після того, як була сформована наша “Пектораль”.

С. Ш.: Тобто, і в цьому випадку механізм спрацював, як завжди...

А. Л.: Що ж до всеукраїнської премії, то в нас довго не було політичної волі до такого рішення. Змінювались міністри культури (я нарахувала їх понад чотирнадцять!). Періодично вони виявляли зацікавлення, давали завдання, ми щось розробляли... Оксана Білозір 2005 року, наприклад, запитувала: “Чому ж ми не зробили театральної премії?” Мені видається,

*Світлина ліворуч:
 зліва направо стоять члени Експертної Ради
 Фестивалю-Премії ГРА-2018 р. –
 Олег Вергеліс, Ганна Веселовська,
 Богдан Струтинський (Голова НСТДУ),
 Анна Липківська,
 Ростислав Держипільський
 (заступник Голови НСТДУ).*

*Антоніна Бельська, директорка
 Криворізького академічного театру
 музично-пластичних мистецтв “Академія руху”
 та Анна Липківська (Кривий Ріг, 2019 р.)
 оглядають відремонтовані приміщення театру
 під час робочої поїздки експертів
 Фестивалю-Премії “ГРА” -2019.
 Світлина С. Шашко.*

що як у потаємній кімнаті Хогвардса у “Гаррі Поттері”, так і в нашому Міністерстві ці ідеї зникали в численних кабінетах)))

Очевидно, зорям треба було скластися таким чином, що тільки з обранням Богдана Струтинського Головою Співки театральних діячів України (і не завдяки Міністерству культури України, а завдяки його власним амбіціям та пріоритетам), за підтримки Комітету культури і духовності Верховної Ради України, на це знайшлося фінансування. Не гаючись, розробили положення Всеукраїнського Фестивалю-Премії “ГРА”. На основі цього положення ми працювали минулого року. Зрозуміло, що цього року відбуваються корективи, доповнення.

С. Ш.: Чи змінюється його концепція?

А. Л.: Основні параметри незмінні. Механізм такий. На першому етапі театри надсилають відео своїх вистав. Експерти переглядають їх, формують на цій підставі лонг-лист із тридцяти вистав у шести номінаціях (“За найкращу драматичну виставу”, “За найкращу виставу камерної сцени”, “За найкращу виставу для дітей”, “За найкращу музичну виставу у жанрі опери/оперети/мюзиклу”, “За найкращу хореографічну/балетну/пластичну виставу”, “За найкращу пошуково-експериментальну виставу”). Потім експерти переглядають ці вистави наживо і в результаті формують шорт-лист з дванадцяти позицій. Це, зрозуміло, мало. Ми хотіли б, звичайно, розширити фестиваль. Зараз маємо по два фіналісти, а вартувало

би по три, адже вибір однієї вистави з трьох виглядає логічнішим, аніж із двох. Тим більше, що на останньому, третьому етапі “ГРИ”, включається міжнародне журі (люди з-за кордону, які бачать усе це вперше, з чистої сторінки), і ніхто з вітчизняних експертів ніяк на це не впливає, тож журі теж доцільніше було б надати більший простір для вибору.

Але наразі ми не маємо таких ресурсів, щоб привезти до Києва більшу кількість широкоформатних вистав (музичні, пластичні вистави цього року є саме такими). Проте маємо нововведення: всередині обраних номінацій на фінальному етапі додаються ще такі позиції, як найкраща режисура, сценографія, музичне оформлення, хореографія, акторські роботи. Ми дуже довго намагались виробити таку систему, яка б відкрила можливість розглядати ці складові безвідносно до якості вистав у цілому. Фахівці мене зрозуміють: дуже часто ми стикаємось із ситуацією, коли вистава загалом викликає багато запитань, але в ній є блискуча акторська робота або робота хореографа, яка перекриває собою усю виставу, або виняткова сценографія... Єдине, що ми змогли вигадати – відзначити окремі номінації в числі дванадцяти вистав-фіналістів. Тому,

пропонуючи вистави у шорт-лист, маємо “тримати в голові” також яскраві індивідуальні роботи.

С. Ш.: Які плюси і мінуси “ГРИ” помітили у процесі роботи?

А. Л.: Найголовніший плюс полягає в тому, що цей фестиваль допомагає налагодити контакти між театрами України і Києвом. Скажімо, минулого року серед наших учасників виник театр із міста Берегового: про нього ми нічого не знали відколи його залишив Аттила Віднянський (який нині активно працює в Угорщині). А вони подали заявку – вистава режисера Олега Мельничука потрапила не лише у лонг-, але й у шорт-лист. Цього року з’явилася вистава театру із Кам’янського, другий рік поспіль представлений Кривий Ріг, були вистави з Мукачевого, Сіверодонецька, Ужгорода... Географія фестивалю – від Чернигова – до Одеси (Північ – Південь), від Івано-Франківська – до Харкова (Захід – Схід), дуже широке представництво. У фестивалі-конкурсі беруть участь професійні театри різних форм власності: національні, комунальні, приватні, антрепризні. Ми “зшиваємо” Україну в такий спосіб і заохочуємо самі театри цікавитись одне одним, налагоджувати зв’язки.

Щодо мінусів... Існують об’єктивні речі, яких ми не в змозі уникнути, – це обмежені фінансові ресурси. Десять експертів – дуже мало на ту кількість заявлених вистав, які належить (цьогоріч – 83, минулого 70) переглянути і оцінити. Найоптимальніша, як на мене, кількість експертів – п’ятнадцять.

Наступна проблема: театри не дуже усвідомлюють важливість створення якісних відеозаписів своїх вистав. І якщо тут можна зрозуміти малі театри, обмежені у ресурсах, то дивна ситуація склала-

ся, наприклад, із Національним театром імени Івана Франка. Торік, я вважаю, він постраждав через якість відеозапису вистави “Розбитий глек” Г. Кляйста, яку “наживо” не вдалося усім переглянути: йшла вона протягом двох місяців лише один раз. Отож, хто встиг побачити, той побачив. Колеги-експерти з інших міст не змогли віддати за неї голос – мовляв, ми розуміємо, що вистава високоякісна, але професійне сумління не дозволяє базувати свої висновки на 15-хвилинному відео з репетиції. Така сама ситуація цього року склалася із відеозаписом вистави “Війна” Л. Нурена (той же театр, Камерна сцена ім. С. Данченка). Це не відповідає можливостям і реноме національного театру. Водночас, наприклад, Театр імени Лесі Українки із міста Кам’янського подає прекрасно режисерськи змонтовану, з крупними планами, хорошою якістю картинки виставу “Украдене щастя” за І. Франком. Значить, можна себе якісно презентувати! Тим більше, що все це лишиться для історії: у нас є домовленість з Театральним музеєм, що у них зберігатимуться такі відеозаписи.

Друга проблема, пов’язана з відеoversіями, – це відмінність відеозапису від “живої” вистави. Адже на першому етапі, за положенням конкурсу, експерти передивляються відео або незмонтований фрагмент, ключову сцену (за вибором театру, хронометраж – не менше 15 хвилин), або цілісний запис вистави. Тут бувають нюанси...

Надалі, думаю, ми внесемо в Положення конкурсу пункт про недопущення до розгляду вистав із низькою якістю відеозйомки.

С. Ш.: До речі, чи можна їх використовувати для внутрішнього перегляду студентів у творчих вишах?

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ
 ТЕАТРАЛЬНИЙ
 ФЕСТИВАЛЬ-ПРЕМІЯ

GRA

А. Л.: Фрагменти я “тихо” використовую для студентів. Думаю, що й театрам це має бути вигідно, бо навряд чи за межами їхніх міст вистави зможуть переглянути. А так постава уводиться у культурно-мистецький контекст.

С. Ш.: Як довголітній член Співки театральних діячів України, піймала себе на думці, що сприймала останню як формальне об’єднання для збирання членських внесків... Зараз щось змінилося. Що для Вас сьогодні НСТДУ в контексті діяльності Всеукраїнського театального Фестивалю-премії “ГРА”?

А. Л.: Зараз НСТДУ активно працює у форматі сезонних шкіл, семінарів. А щодо “ГРИ”, то Співка надає нам організаційно-адміністративну підтримку, проте жодного не те що тиску, а й взагалі участі керівництва НСТДУ в нашій діяльності немає. Ми працюємо в автономному режимі, за своїм графіком, з абсолютною довірою до нас. Минулого року у нас виникла проблемна ситуація з формуванням шорт-листа (дві вистави набрали однакову кількість балів), і ми зв’язалися телефонічно із Богданом Дмитровичем Струтинським, щоб узгодити свої рішення. Він страшенно здивувався: “Це ваше право, робіть, як вважаєте за потрібне”... Чесно кажучи, я вперше в житті стикаюсь з таким ступенем довіри до себе як до фахівця. І це загальне відчуття усіх експертів “ГРИ”.

С. Ш.: На цій оптимістичній ноті ми й завершимо розмову. Дякую.

*Розмовляла Світлана Шашко,
 Кривий Ріг – Львів*

І ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТРАЛЬНИЙ ФЕСТИВАЛЬ-ПРЕМІЯ «ГРА»
 24-30 Листопада 2018

24 СБ	13:00 RH+ / ЗАКАРПАТСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ УТОРСЬКИЙ ДРАМАТИЧНИЙ ТЕАТР / 36 кл. Гімна - уторська	17:00 Ю / ДИКИЙ ТЕАТР / 80 кл.	20:00 / ТАТУ, ТИ МЕНЕ ЛЮБИВ? / КИЇВСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ТЕАТР «ЗОЛОТІ ВОРОТА» / 120 кл.
25 НА	12:00 / СПОКУШЕНІ СПРАГОЮ / ХРИВОРІЗЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ МІСЬКИЙ ТЕАТР МУЗИЧНО-ПЛАСТИЧНИХ МИСТЕЦТВА АКАДЕМІЧНИЙ ТЕАТР ОПЕРАТИ / 90 кл.	16:00 / ПІД НЕБОМ СИНИМ / КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ТЕАТР ОПЕРАТИ / 90 кл.	20:00 / ГАМЛЕТ / ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ОБЛАСНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНИЙ ТЕАТР / ІМ. ІВАНА ФРАНКА / 120 кл.
26 ПН	19:00 / ДІДОНА ТА ЕНЕЙ [БАРОКОВА ОПЕРА] / ІСК ОЛІМПІЙСЬКИЙ (КОЛ ЧЕМПІОНІВ) /	15:00 / КОЗА-ДЕРЕЗА / ДІПРОВСЬКИЙ МІСЬКИЙ ТЕАТР ЛЬВІВ «ТЕАТР АКТОРА І ЛЬВІЯ» / 45 кл.	19:00 / УЯВНИЙ ХВОРИЙ / ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ТЕАТР ЛЬВІВ ІМ. В. А. АВАРАСЬКЕВА / 120 кл.
28 СР	15:00 / АНГЕЛИК, ЩО ЗАГУБИВ ЗІРКУ / ЧЕРНІВЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ТЕАТР ЛЬВІВ ІМ. ОЛЕКСАНДРА ДОБЖЕНКА / 45 кл.	19:00 / БІЛА ВОРОНА / МИКОЛАЄВСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР ДРАМАТИ ТА МУЗИЧНОЇ КОМЕДИЇ / 120 кл.	19:00 / ВІЙ. ДОКУДРАМА / ЧЕРНІВЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ АКАДЕМІЧНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНИЙ ТЕАТР ІМ. Т. Г. ШЕВЧЕНКА / 120 кл.
29 ЧТ	19:00 / ЦЕРЕМОНІЯ НАГОРОДЖЕННЯ.	19:00 / УРОЧИСТЕ ЗАХИТИ ФЕСТИВАЛЮ	
30 ПТ			

Квитки: **KONTRAMARKA**

ІНФОРМАЦІЙНІ ПАРТНЕРИ: СЕРКАЮ ТЕАТРИ, ЕСПЕКО, UL: УКРАЇНСЬКЕ РАДІО, mind, Yabl

Я - В ГРИ! nstdu.com.ua